

Narodno napredna stranka na Goriškem je imela pred kratkim pri Rebku svoj shod, katerega so mislili klerikalci razgnati. Med rogovileži je bil tudi Slomškar Rustja iz Šempasa, desna roka župnika Grče. Hrustja je tudi znamenit živinozdravnik, razume se v »meštirju« mesarja, samo računi mu ne »štímajo«. Kako temeljito pozna ta veliki ekonom vedo o mleku, priča nastopno. Nekemu kmetu je razlagal to-le: Mlada junica pride lahko do mleka brez teleta tudi do 12 litrov, samo ako je blizu mlad ošliček (ali z dvema nogama ali s štirimi, je pozabil pristaviti), kateri jo toliko časa »güli«, da pride mleko.

Poslali so ga bili na Dunaj, ponujat sadje iz klerikalne zadruga. Na Dunaj je dolga pot in človeka ne poznajo povsodi, pa makari če je še tako sloveč ekonom kakor šempaski Hrustja, poleg tega pa so bile takrat, ko je imel priti cesar v Gorico, izredne varstvene odredbe v veljavi, tako, da se človeku v takih hudih časih lahko pripeti kaj nevšečnega. Šempasci pravijo, da se je pripetilo tudi Hrustiji nekaj takega, ali da govorim s šempasko frazo: pripeljal se je domu »v vozu ki nima koca«.

Naš tovariš g. Št. Ferluga je izzval važno razsodbo Mestni svet trzaški mu ni hotel priznati tretje starostne doklade, zato se je pritožil na upravno sodišče, ki mu je ugodno razsodilo. Če tudi mestni svet ni skrbel za deželno šolsko postavo, tako mora že v smislu državnega šolskega zakona plačati starostno doklado. Živel Agul-Ref!

Nedavno je potovalo 30 bolgarskih učiteljev po Budimpešti, Dunaju, Pragi, Gradcu in Zagrebu. Graško učiteljsko društvo jih radi nacionalnega šovinizma ni slovesno sprejelo, le mestni šolski nadzornik z nekaterimi učitelji so priredili banket, na katerem je neki bolgarski učitelj opeval nemško kulturo, od katere ponesejo košček kot variteto tudi v slovansko Bolgarijo.

Meseca aprila so na Koroškem tožili Dobrovskega nadučitelja A. Dreo, da je baje v šoli razlagal novi katekizem, po katerem bi bil 3. zakrament golaž. Vsa zadeva je bila farska intriga, zato je bil tudi oproščen.

Vseučiliški profesor in za zdaj naučni minister Hartel se je pokazal v šolskem odseku velikega nasprotnika ljudskih učiteljev. Zveza privatnih docentov vseučilišč pa priredi letos v Wolfsbergu tečaj za ljudske učitelje. Predavanja se vrše v naravoslovnem in humanističnem ciklusu.

Rešetar I.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Ljubljane. († Ivan Borštnik.) Dne 15. vel. travna je za večno zatisnil oči mož, kateri je skoraj pol stoletja delal na ljudsko šolskem polju v izomiko mu izročene slovenske mladine.

Ta mož je bil vpokojeni nadučitelj v Šmariji g. Ivan Ev. Borštnik.

Rojen dne 15. grudnia 1830 v Cerkljah na Gorenjskem, obiskoval je najpoprej domačo ljudsko šolo. Pozneje so ga poslali v Ljubljano, kjer se je vsposobil za vstop v učiteljsko pripravnico. To je dovršil v Idriji dne 27. mal. arpana 1854. leta ter postal dne 10. vinotoka še istega leta pomožni učitelj, organist in cerkovnik v Vipavi.

Tu je ostal samo dve leti. Te dve leti pa sta bili menda najlepši čas vsega njegovega poznejšega službovanja, kajti prav rad in večkrat je pravil, da ni bil nikjer in nikdar več tako zadovoljen, kakor ravno v Vipavi pri tedanjih dobrih in učitelju prijaznih Vipavcih.

A, kakor rečeno, pustili ga niso dolgo v tem, njemu tolikanj priljubljenem kraju. Dne 16. rožnika 1856. leta mu dojde dekret, glasom katerega se je moral preseliti v istej lastnosti na enorazrednico v Šturijo, kjer pa je imel precej slabše dohodke. V trgu si je prislužil marsikak goldinar s postranskim poukom, v Šturiji pa je vse to odpadlo.

Na enorazrednici v vasi pa je bilo tudi težko samemu ostati. Poročil se je vsled tega še istega leta z Ano Velepíčevo, s katero se je seznanil že na svojem domu v Cerkljah. V Šturiji je ostal samo 1 leto. Od tod je prišel 4. grudnia 1857. leta na Bloke, kjer je imel boljše dohodke, kakor v Šturiji; tu se je dalo nekoliko prosteje dihati. Tu se mu je rodilo tudi šest otrok, od katerih jih je pet umrlo v nežnej mladosti, le ena hči mu je še ostala.

Dne 24. vinotoka 1862. leta je prebil takozvano konzistorjalko ter bil dne 24. svečana ravnotam stalno nameščen.

Na Blokah je bil glede dohodkov zadovoljen, ali druge okoliščine so mu grenile življenje ter ga silile od tam. In res vložil dne 24. rožnika prošnjo za izpraznjeno službo v Šmariji pod Ljubljano, katero so mu tudi podelili.

V Šmariji je deloval skoraj 32 let — prav do svojega vpokojenja.

Bil je v pravem pomenu besede učitelj, zakaj najbolj srečnega in zadovoljnega se je čutil med svojimi učenci.

To pa ni ostalo brez dobrih nasledkov. Kakor otroci, bili so mu tudi stariši popolnoma vdani in mu izkazovali največje zaupanje, vsaj je bil dolgo vrsto let vedno načelnik krajnega šolskega sveta.

Poleg šole mu je bila največja zabava sadjereja. S to se je pečal ves čas marljivo in vzgojil v šolskem vrtu nebroj dreves, katerih sad uživajo že nekdanji njegovi učenci. Zato pa je dobil tudi priznalno diplomo. Da ga je tudi učiteljstvo cenilo, se vidi že iz tega, ker ga je volilo večletnim svojim zastopnikom v c. kr. okr. šolski svet.

Ko se je leta 1877. razširila ondodna šola v dvorazrednico, je bil imenovan nadučiteljem, v kateri lastnosti je ostal do svojega vpokojenja. Njegove zasluge na ljudsko šolskem polju je priznal sam presv. vladar — podelivši mu v znak uspešnega delovanja srebrni križec s krono — dne 3. vinotoka 1883. leta.

Dne 27. grudnia 1898. leta mu je umrla soproga — ravno na dan njegovega godu. Torej mesto veselega vezovanja, britko tugovanje. Od takrat pa je začel tudi sam vidno pešati in bil je prisiljen si izprositi celoletni dopust v svrhu ozdravljenja. A ozdravil ni več, ampak vedno pešal, in videč, da ne bode več za šolo, je stopil dne 1. kimovca 1900 v stalni pokoj. Zadnji dve leti je prebil pri svoji hčeri v Ljubljani, oslavljen vsled kapi na duši in na telesu. Od 31. prosinca 1901 ni več pustil sobe. Dne 9. vel. travna zjutraj pa je sledil zadnji smrtni udarec na možgane. Pet dni se je mučil v neza-

vesti — in šele dne 15. vel. travna zjutraj izdihnil svojo blago dušo.

Kako je bil priljubljen pri gg. tovariših in drugih, kazala je mnogobrojna vdeležba pri sprevedu k zadnjemu počitku. Zapustil je samo eno hčer.

Konečno je prišla tudi nanj vrsta in združil se je s svojimi dragimi pri večnem Bogu. Tam je prejel gotovo primerno plačilo za dolgoletni trud neumornega svojega delovanja. Počivaj v miru! —er.

Z Notranjskega. Gosp. urednik! V svojej »domišljiji« si še vedno »domišljujem«, da mi ni še črnilo zmrznilo, niti se posušilo in da me tudi moja posestrima »domišljija« še ni čisto zapustila.

G. urednik! »Domišljija« je v istini zlatega denarja vredna. To je prava pravcata boginja! V kako visokem čisli je bila »domišljija« pri starih narodih, vsaj se še spominjate one znane Pitije, tam v tistem tempelju, pri tistem narodu. In kaj mislite, kaj je bila Pitija, živa »domišljija«.

Mohamed je imel tudi jako živo »domišljijo«, on je bil celo tako »domišljava«, da je v onej svojej »domišljiji« prišel do zaključka, da ima vsak človek, vsled svoje »domišljije«, od stvarnika natančno določeno in začrtano pot usode. In tej usodi se človek ne more izogniti, ako bi se še tako rad. Pa pustimo, g. urednik, to filozofijo, ker ta ni za nas — »ki čez tretjo ali četrto šolo nismo mogli naprej«.

G. urednik! Oprostite mojej »domišljavosti«, ker si prisvajam nekako sorodstvo ravno vsled svoje »domišljavosti« z znano Pitijo in Mohamedom. Kakor si je Pitija »domišljevala«, da vidi v svojej »domišljavosti« prihodnost in kakor si je Mohamed tudi v svojej »domišljiji« »domišljava«, da je vsakemu človeku prirojena usoda, ravno to si moja »domišljija« »domišljuje«, ker sem v svojej »domišljiji« pisal — št. 33 (že zopet usodno število »Učit. Tovariša«: »Liberalni učitelji; najnovejši kričači, ki čez tretjo ali četrto šolo niste mogli naprej«, pošljite »generalchefa« »Gospodarske zveze« tja, da bode kupoval seno, ki je zrastle iz onega znanega umetnega gnojila ter ga bo nosil onim konjem, ki vozijo avstrijsko politiko po parlamentarni strehi — — —«.

In g. urednik, ali si nisem prav »domišljava« v svojej »domišljiji«. To je bilo dne 20. listopada! In kaj se je pa zgodilo dne 1. vel. travna t. l. na Dunaji. Moja »domišljija« se je vresničila! Oni »generalchef« je ravno še sposoben za oni posel, ki sem mu ga v svojej »domišljiji« privoščil. In moja »domišljavost« si pa tudi dalje »domišljuje«, da je »generalchefa« pokopalo ravno ono liberalno učiteljstvo, ti najnovejši kričači, ki čez tretjo ali četrto šolo niso mogli. G. urednik! V svojej »domišljiji« Vas vidim, kako ste prebledeli, ker dolžim v svojej »domišljiji« »domišljava« učiteljstvo tacega dejanja. Po ušesih Vam že doni znani pridevek »Efiijalti«, znanega časopisa. Toda, g. urednik, poslušajte dalje mojo »domišljijo« in bodite tudi Vi nekoliko bolj »domišljavi«. Ergo dokaza: Ko bi liberalnih učiteljev ne bilo na Slovenskem, bi gotovo tudi ljudskih šol ne bilo — tu. Ko bi ljudskih šol ne bilo, bi tudi svetovnoznan župan Svetlin ne znal brati, torej bi ne bil naročen na »Slov. Narod«, — on bi ostal analfabet, in teh se slovenska katol. (?) stranka tako veseli. No, ker je pa župan Svetlin imel »Slov. Narod«, torej zna brati, torej je moral v šolo hoditi, ako je pa v

šolo hodil, je moral v tej šoli delovati oziroma podučevati tudi učitelj — — — in iz tega sledi tedaj — kaj? g. urednik!

In usoda? G. urednik, zajahajva zopet »domišljijo« »Generalchef« je imel dne 19. vel. srpana l. 1900. po Kr. rojstvu v Kamniku — (nemško Stein) — »fulminanten« govor, ki bo ostal v zgodovini slovenskega učiteljstva zapisan z gorečimi črkami, zakaj na onem shodu nas je proglasil znani politični mrtvec »generalchef« za »najhujše kričače, ki čez tretjo ali četrto šolo nismo mogli naprej, ki se prištevamo radi svojih sijajnih neuspehov na gimnaziji k »inteligenciji«. In ravno eden teh »kričačev« je zvabil sedanjega političnega mrtveca v politično bojno areno, kjer je sicer »kričač« podlegel, a zadal je zmagovalcu ta boj tudi toliko ran, da je vsled njih sedaj politično zmrznil. V svojej »domišljiji« si »domišljujem«, da bi »generalchef« ne zadobil toliko in tako nevarnih ran, ko bi ga ne pozval v boj eden onih »kričačev«, ker boj ni bil nikjer tako strasten kakor ravno med »najhujšimi kričači« in »akademično naobraženci« (analfabeti).« —

In slednjič, g. urednik! Usoda je hotela, da je na onem istem kraju zadobil »generalchef« prvi smrtni udarec — namreč v Kamniku (nemško Stein) in zadnji njegov rabelj je bil zopet — o usoda! — Stein.

Torej, g. urednik! Klanjajva se Pitiji in Mohamedu in kot tolerantna katoličana vsklikniva po naše: O Gospod, čudna so Tvoja pota! S tem pozdravom se Vam priporoča vedno Vaš „Domišljija“.

Štajersko.

Iz Celja. Začetkom m. meseca zapustil je Celje c. kr. namestniški svetnik g. H. grof Attems in se preselil v solnčno Gorico. Bil je, kolikor mu je uradni sistem dopuščal, prijatelj šolstva in učiteljstva. V 19. številu »Uradnega lista« je vzel slovo na sledeči način: »Povodom svojega odhoda izrekam najiskrenejšo zahvalo krajnim šolskim svetom za njih podporo, katero so mi izkazovali ob upravljanju uradnih poslov šestih okrajnih šolskih svetov političnega okraja celjskega, in jih zagotavljam, da mi je bilo vedno le za to, kako bi se šolstvo v političnem okraju celjskem povzdignilo in da sem na to deloval, kako bi se razmere glede šolskih poslopij vedno boljšale.

Za svojo dolžnost smatram tudi učiteljstvu šestih šolskih okrajev izreči svoje popolno priznanje za njih gorečnost v izvrševanju svojega lepega, a jako trudapolnega poklica, mladino vzgajati in izobraževati; ob enem pa želim, da bi učiteljstvo tudi v bodoče svojo dolžnost vedno popolno izvrševalo«. S tem je torej uradno potrjeno, da je učiteljstvo celjskega okrajnega glavarstva, katero najbolj napada klerikalna zalega, storilo do pičice svoje dolžnosti. In to naj svet izvé.

Dunaj.

»Katholischer Lehrertag« na Dunaju. »Katholischer Lehrerbund« za Avstrijo je sklical na dan 26., 27. in 28. majnika na Dunaj III. shod katoliških avstrijskih učiteljev. Kot vestni in nepristranski poročevalci, ki motrimo vse gibanje avstrijskega učiteljstva, čutimo dolžnost, da podamo svojim bralcem poročilo o tem katoliškem »Lehertagu«.

Da je bil v resnici katoliški, o tem se boste prepričali, dragi bralci!

Na binkoštno nedeljo zvečer je bil »Begrüssungsabend« v slavnostni dvorani Aninega dvora v notranjem mestu. Slavnost je otvoril načelnik katoliške zveze avstrijskih učiteljev, meščanske šole učitelj Jožef Moser, z nagovorom, v katerem je pozdravljal zlasti odposlance iz raznih kronovin: z Nižje in Gornje Avstrijskega, s Tirolskega, Salcburškega, Štajerskega, Kranjskega, Češkega, Moravskega in Primorskega. Vsem tem katoliškim možem je zaklical srčne pozdrave! Dejal je nadalje govornik, da pričakuje tudi ogrskih delegatov in je poudarjal, da se nahajajo med delegati tudi slovanski učitelji.

Stolni kapitar dr. Wimmer je izročil zborovalcem pozdrave in blagoslove kardinala dr. Grusche, ki se sam zaradi bolezni ne more udeležiti zborovanja. Načelnik katoliške učiteljske zveze na Bavarskem, Höhn iz Stranbingna, je izročil pozdrave južnonemških koleg. Načelnik krščansko-socijalne delavske organizacije v Avstriji, Leopold Kunschak, je govoril o razmerju med delavstvom in učiteljstvom. Učiteljica Uhlmann je govorila v imenu katoliških učiteljic. — Glavnega zborovanja na binkoštni ponedeljek so se udeležili: škof dr. Marschall, stolni kapitarji dr. Wimmer, dr. Müller, prošt Merada, grof Lippe-Weissenfeld i. t. d. Prišlo je tudi mnogo aristokratinj, med njimi kneginja Aleksandrina Windisch-Graetz, princezinja Hedvita Liedtenstein in druge. Navzočih je bilo tudi nekaj državnih poslancev in občinskih svetnikov, deželni glavar Rhomberg, univerzitetni prof. Schindler, ces. svetnik Trnka i. t. d. Brzjavno so pozdravili zborovalce: kardinal Gruscha, kardinal Kopp, knezonadškof Ratschthaler, knezoškof dr. Kahn, knezoškof dr. Valussi, škof dr. Schöbel, škof dr. Riha, škof dr. Rössler in škof dr. Schneider. Generalni vikar dr. Triller iz Eichstätt na Bavarskem je govoril o vplivu šole na pravost ljudstva. Potem je govoril škof Marschall ter pozdravil zborovalce v imenu kardinala Grusche, ki goji do katoliškega učiteljstva največje simpatije. (Dolgotrajno odobravanje.) Ko je prebral predsednik od kardinala Rampolle podpisani telegram svetega očeta in ko je govoril še predariski deželni glavar Rhomberg, je podelil škof Marschall prisotnikom papeže v blagoslov.

Vdanostne telegrame je poslal »Katholischer Lehrertag« papežu Leonu XIII., cesarju Francu Jožefu in nadvojvodi Francu Ferdinandu, protektorju katoliškega šulferajna.

Okrepčani po tolikih pobožnih pozdravih visokih cerkvenih dostojanstvenikov, so se razšli naši katoliški tovariši na delo krščansko!

Zborovanje vadniških učiteljev in učiteljic. V prostorih ženskega učiteljišča je bilo o Binkoštih prvo splošno zborovanje vadniških učiteljev in učiteljic, katerega so se vdeležili odposlanci in odposlanke malone iz vseh avstrijskih kronovin. Zborovanja se je udeležil tudi deželni šolski nadzornik dr. Rieger in nadpredstojnica civilnega deklškega penzjonata na Dunaju, gospa Brankowska. Predsedoval je vadniški učitelj Frank iz Reichenberga. Zborovalci so razpravljali o stanovskih zadevah in o predlogu čeških vadniških učiteljev, da se naj ustanovi zveza vseh avstrijskih vadniških učiteljev. O položaju vadniških učiteljev je govoril vadniški učitelj Brunner iz Linca. Sprejete so bile te resolucije: 1. Službena doba naj se zniža od 40 na 35 let; 2. Omogoči naj se pomaknenje v višji plačilni razred; 3. Zvišajo naj se starostne

doklade; 4. V pokojnino naj se uštevajo tudi službena leta, ki jih je vsak prebil na javnih šolah pred vstopom v državno službo; 5. Tedenskim uram naj se prištevajo tudi konferenčne ure. — Po sklepu posvetovanja so odposlali zborovalci vdanostno brzovavko cesarju.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

„Slovenska šolska Matica“. Predavanja g. ravnatelja H. Schreinerja, ki ga je priredila »Slovenska šolska Matica« dne 18. m. m. v »Narodnem domu«, se je udeležilo prav lepo število členov in prijateljev društva. G. ravnatelj je razpravljal v poldrugo uro trajajočem, velezanimivem govoru o fantaziji, njenem bistvu in delovanju ter vplivu na dušno in telesno življenje, pojasnjeva posamezne podatke z mnogimi vzgledi. Njegovemu temeljitemu predavanju je sledila obča pohvala. Večer je počastil s svojo prisotnostjo tudi ljubljanski župan g. Iv. Hribar.

Štajersko.

Šmarsko-rogaško učit. društvo bo zborovalo 2. dan junija t. l. ob 10ih dopoldne v Šmarji po sledečem vspredu: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Poročilo o glavni skupščini »Zaveze«. 3. Razgovor o konferenčnih vprašanjih, posebno o onem radi odpustnic. 4. Slučajnosti. K obilni udeležbi vabi — odbor.

Sv. Lovrenc na Drav. polju. Učiteljsko društvo za ptujski okraj priredilo je dne 9. m. m. svoj majniški izlet k sv. Urbanu pri Ptujju. Udeležba v kljub lepemu vremenu ni bila dovoljna, zakaj nadejati se je bilo večjega zanimanja za »našega dobrega mejaša« posebno za to, ker se je pri zadnjem zborovanju enoglasno sklenilo, prirediti ta izlet. — Mogoče niso vsi vedeli, ker je bil izlet preložen . . . ? — Nikakor pa ni lepo od g. R. (naš znanec od državnozborskih volitev), ki je bil pač tam, pa k svojim kolegom ni šel, pač pa k ž Žalostno!

Z veseljem smo pozdravljali goste, posebno gosp. profesorja dr. Osvalda, ki je bil ves dan v naši družbi.

Ob 10. uri smo imeli sv. mašo, pri kateri so peli tovariši pevci Miklošičevo mašo. Po maši je pa bila v šoli volitev delegatov za XIII. skupščino »Zaveze«. Izvoljeni so bili: g. Fr. Šorn, g. in gospa Kaukler ter g. Fras.

Na to je g. Wesiak izpregovoril krepke besede o čebeloreji. Povdarjal je pred vsem korist čebel. One nam dajejo strd, iz katere si lahko napravljamo različne jedi in pijače. Pa tudi etično vplivajo na nas, ker nam blažijo srce. Nadalje nam je g. govornik povedal, kako se tudi višje osebe zanimajo za čebelorejo. Tako je n. pr. g. dež. naz. Linhart pri letošnjem zborovanju štajerskega čebelarškega društva posebno lepo pozdravil učitelje — čebelarje. Navedel nam je g. predavatelj potem še tudi najboljše knjige gledé čebeloreje. Za tem nas je pa povabil, da naj si vsak sam ogleda njegov praktično urejeni čebelnjak. Podali smo se vsi k njegovemu čebelnjaku ter tam občudovali, kako praktično ima vse urejeno. Pokazal nam je tudi razno orodje in različne stroje, ki se potrebujejo pri čebeloreji. Čas je hitro potekal in treba je bilo, da smo se sedaj odpravili k skupnemu obedu. Po obedu pa smo so se razveseljevali ter se divili nad krasnim razgledom. Sv. Urban pač »v goricah stanuje«. Ko so prišli še nekateri prijatelji šole in učiteljstva, kakor g. dr. Brumen, g. prof. Zelenik in dr., izrekla se je tudi marsikatera krepka beseda. Za poskočne gospice in gospe je pa godba igrala, da so se vrteli prav veselo.

Dan je hitro potekal in večerni hlad nas je vabil zopet vsakega v svoje gnezdo. Vsi smo se veselili vračali domov z željo, da bi imeli še več tako prijetnih uric.